

Dragoș Brezeanu

Regimul juridic al nulității în raporturile de muncă

Editura C.H. Beck
București 2017

Cuprins

Abrevieri.....	XIII
Capitolul I. Nulitatea – instituție juridică de drept civil.	
Considerații generale.....	1
Secțiunea 1. Nulitatea actului juridic civil în dreptul roman.....	1
Secțiunea a 2-a. Concepția despre nulitatea actului juridic civil.....	2
§1. Nulitatea ca sancțiune a actului juridic civil.....	2
§2. Teoria actelor juridice civile inexistente.....	3
§3. Definiția nulității actului juridic civil.....	4
§4. Funcțiile nulității actului juridic civil.....	5
Secțiunea a 3-a. Delimitarea nulității actului juridic civil de alte sancțiuni de drept civil.....	6
§1. Nulitatea și rezoluțiunea/rezilierea.....	7
§2. Nulitatea și revocarea.....	8
§3. Nulitatea și caducitatea.....	8
§4. Nulitatea și inopozabilitatea.....	9
§5. Nulitatea și reducțiunea.....	9
Secțiunea a 4-a. Nulitatea actului juridic civil ca <i>negotium juris</i> și ca <i>instrumentum probationis</i>	10
Secțiunea a 5-a. Nulitatea actelor juridice civile și nulitatea actelor de procedură civilă.....	11
Secțiunea a 6-a. Clasificarea nulităților actului juridic civil.....	14
§1. Nulitatea absolută și nulitatea relativă.....	14
§2. Nulitatea totală și nulitatea parțială.....	15
§3. Nulitatea expresă și nulitatea virtuală.....	16
§4. Nulitatea de fond și nulitatea de formă.....	17
§5. Nulitatea amiabilă și nulitatea judiciară.....	17
Secțiunea a 7-a. Cauze de nulitate a actului juridic civil.....	17
§1. Precizări generale.....	17
§2. Cauze de nulitate absolută.....	18
§3. Cauze de nulitate relativă.....	18
Secțiunea a 8-a. Regimul juridic al nulității actului juridic civil.....	20
§1. Conceptul de regim juridic al nulității.....	20
§2. Regimul juridic al nulității absolute.....	20
§3. Regimul juridic al nulității relative.....	21
Secțiunea a 9-a. Efectele nulității actului juridic civil.....	22
§1. Noțiunea de efecte ale nulității actului juridic civil.....	22
§2. Principiul retroactivității.....	22
§3. <i>Restitutio in integrum</i>	24

§4. <i>Resoluto iure dantis, resolvitur ius accipientis</i>	25
§5. Principii de drept care înlătură regula <i>quod nullum est, nullum producit effectum</i>	27
Capitolul II. Nulitatea în raporturile juridice de muncă.	
Aspecte comune. Aspecte specifice	29
Secțiunea 1. Nulitatea în dreptul civil și nulitatea în dreptul muncii.....	29
Secțiunea a 2-a. Scurt istoric privind nulitatea în raporturile juridice de muncă.....	30
§1. Istoric privind nulitatea contractului individual de muncă.....	30
§2. Istoric privind nulitatea actelor juridice unilaterale de dreptul muncii.....	34
§3. Istoric privind nulitatea contractelor colective de muncă	36
Secțiunea a 3-a. Definiția nulității în raporturile juridice de muncă.....	36
Secțiunea a 4-a. Clasificarea nulității în dreptul muncii.....	37
Secțiunea a 5-a. Concepția unitară a instituției nulității în raporturile juridice de muncă.....	46
Secțiunea a 6-a. Regimul juridic al nulității în raporturile juridice de muncă.....	47
§1. Regimul juridic al nulității absolute și al nulității relative în raporturile juridice de muncă.....	47
§2. Principiul salvagădării actului juridic nul.....	52
Secțiunea a 7-a. Considerații referitoare la nulitatea prevăzută de art. 38 C.muncii	52
Capitolul III. Nulitatea contractului individual de muncă	55
Secțiunea 1. Sediul materiei	55
Secțiunea a 2-a. Considerații introductive privind nulitatea contractului individual de muncă.....	57
Secțiunea a 3-a. Contractul individual de muncă încheiat în forma scrisă – condiție <i>ad probationem</i>	61
Secțiunea a 4-a. Nulitatea contractului individual de muncă – nulitate parțială și remediabilă.....	65
Secțiunea a 5-a Nulitatea contractului individual de muncă și concedierea salariatului	67
Secțiunea a 6-a. Nulitatea absolută și nulitatea relativă a contractului individual de muncă.....	68
Secțiunea a 7-a. Condiții procedurale și de formă privind constatarea nulității contractului individual de muncă	71
Secțiunea a 8-a. Efectele nulității contractului individual de muncă. Încetarea de drept a contractului individual de muncă	73
Secțiunea a 9-a. Nulitatea contractului individual de muncă al salariatului minor și al persoanei pusă sub interdicție	77
Secțiunea a 10-a. Nulitatea actului adițional la contractul individual de muncă. Nulitatea în alte tipuri de contracte individuale de muncă.....	78
Secțiunea a 11-a. Clauze specifice în contractele individuale de muncă. Clauze speciale în contractele individuale de muncă potrivnice dispozițiilor legale	83
Secțiunea a 12-a. Propuneri <i>de lege ferenda</i>	98

Anexe	101
<i>Anexa nr. 1. Contract individual de muncă</i>	101
<i>Anexa nr. 2. Contract de confidențialitate încheiat cu ocazia negocierii contractului individual de muncă</i>	105
<i>Anexa nr. 3. Act adițional la contractul individual de muncă</i>	108
<i>Anexa nr. 4. Act adițional – clauză de formare profesională</i>	109
<i>Anexa nr. 5. Act adițional – clauză de neconcurență</i>	111
<i>Anexa nr. 6. Act adițional – clauză de mobilitate</i>	113
<i>Anexa nr. 7. Act adițional – clauză de confidențialitate</i>	114
<i>Anexa nr. 8. Acord privind constatarea amiabilă a nulității contractului individual de muncă</i>	115
<i>Anexa nr. 9. Cerere privind constatarea nulității unor clauze ale contractului individual de muncă/nulității contractului individual de muncă</i>	116
Capitolul IV. Nulitatea actelor unilaterale emise de angajator	117
Secțiunea 1. Considerații introductive referitoare la actul unilateral în dreptul comun și actul unilateral în dreptul muncii	117
Secțiunea a 2-a. Nulitatea actelor privind modificarea, suspendarea și încetarea contractului individual de muncă.....	131
§1. Nulitatea deciziei de modificare unilaterală a contractului individual de muncă.....	131
§2. Alte cazuri de modificare a contractului individual de muncă. Transferul colectiv (integral) al salariaților care are loc în cazul transferului întreprinderii, al unității sau al unor părți ale acestora	134
§3. Nulitatea deciziei de suspendare a contractului individual de muncă	137
§4. Nulitatea deciziei de încetare de drept a contractului individual de muncă	141
§5. Nulitatea acordului părților privind încetarea contractului individual de muncă la data convenită de părți, precum și a deciziei prin care se dispune încetarea contractului individual de muncă prin acordul părților ...	143
§6. Nulitatea actului unilateral al demisiei, precum și a deciziei prin care se dispune încetarea contractului individual de muncă prin demisie	144
§7. Nulitatea notificării privind încetarea contractului individual de muncă în perioada de probă	146
Secțiunea a 3-a. Nulitatea deciziei de concediere.....	149
§1. Considerații introductive	149
§2. Interdicții privind concedierea	154
2.1. Interdicții cu caracter permanent – art. 59 C.muncii.....	155
2.2. Interdicții cu caracter temporar – art. 60 C.muncii	156
§3. Regimul juridic al concedierilor nelegale (art. 78-80 C.muncii)	166
§4. Efectele nulității deciziei de concediere.....	167
4.1. Plata despăgubirii prevăzută de art. 80 alin. (1) C.muncii	168
4.2. Reintegrarea pe postul deținut anterior emiterii deciziei de concediere nelegală – art. 80 alin. (2) C.muncii	168

4.3. Încetarea de drept a contractului individual de muncă la data rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii judecătorești – art. 80 alin. (3) C.muncii.....	171
§5. Decizia de reintegrare în muncă.....	171
§6. Revocarea actelor unilaterale emise de angajator. Revocarea deciziei de concediere.....	172
§7. Comunicarea deciziei de concediere.....	187
§8. Nulitatea deciziei de concediere disciplinară. Nulitatea deciziei de sancționare disciplinară a salariatului	194
8.1. Sancțiunile disciplinare. Sediul materiei.....	194
8.2. Procedura cercetării disciplinare prealabile. Decizia de suspendare din funcție pe perioada cercetării disciplinare prealabile.....	195
8.3. Efectele nulității deciziei de sancționare disciplinară. Anularea parțială a deciziei de sancționare disciplinară – înlocuirea sancțiunii disciplinare de către instanța de judecată	200
8.4. Radierea deciziei de sancționare	202
§9. Concedierea salariatului arestat preventiv pentru o perioadă mai mare de 30 de zile	206
§10. Concedierea în cazul inaptitudinii fizice sau psihice a salariatului.....	206
§11. Concedierea pentru necorespondere profesională.....	208
§12. Concedierea pentru motive care nu țin de persoana salariatului	210
12.1. Drept comparat. Concedierea pentru motive economice	210
12.2. Regimul juridic al nulității în cazul concedierii individuale și concedierii colective	224
§13. Unele situații speciale de încetare a contractului individual de muncă nereglementate de Legea nr. 53/2003 – Codul muncii.....	232
Anexe	234
<i>Anexa nr. 1.</i> Decizie de delegare	234
<i>Anexa nr. 2.</i> Act adițional de prelungire a delegării	236
<i>Anexa nr. 3.</i> Decizie de detașare	237
<i>Anexa nr. 4.</i> Act adițional de prelungire a detașării	239
<i>Anexa nr. 5.</i> Protocol încheiat între cesionar și cedent în cazul transferului întreprinderii, al unei unități sau al unei părți ale acestora	240
<i>Anexa nr. 6.</i> Decizie de suspendare a contractului individual de muncă din inițiativa salariatului	242
<i>Anexa nr. 7.</i> Decizie de suspendare a contractului individual de muncă urmare a trimiterii în judecată a salariatului pentru fapte incompatibile cu funcția deținută	244
<i>Anexa nr. 8.</i> Decizie de suspendare a contractului individual de muncă pe perioada reducerii și/sau întreruperii temporare a activității.....	246
<i>Anexa nr. 9.</i> Decizie de reducere a programului de lucru de la 5 zile la 4 zile pe săptămână	248
<i>Anexa nr. 10.</i> Notificare privind încetarea contractului individual de muncă în perioada de probă/la sfârșitul perioadei de probă.....	250

<i>Anexa nr. 11. Ofertă loc de muncă întocmită de angajator în temeiul art. 64 alin. (1) din Codul muncii în cazul încetării contractului de muncă în baza art. 56 alin. (1) lit. e) din Codul muncii, republicat</i>	251
<i>Anexa nr. 12. Adresa AJOFM (...)/AMOFM București – Comunicare solicitare redistribuire salariat al cărui contract urmează a înceta de drept în temeiul art. 56 alin. (1) lit. e) din Codul muncii, republicat</i>	252
<i>Anexa nr. 13. Decizie de încetare de drept a contractului individual de muncă</i>	253
<i>Anexa nr. 14. Convocare la cercetarea disciplinară prealabilă</i>	255
<i>Anexa nr. 15. Decizie de sancționare disciplinară</i>	257
<i>Anexa nr. 16. Decizie de radiere a sancțiunii disciplinare</i>	259
<i>Anexa nr. 17. Decizie de concediere salariat arestat preventiv pentru o perioadă mai mare de 30 de zile</i>	260
<i>Anexa nr. 18. Ofertă loc de muncă întocmită de angajator în temeiul art. 64 alin. (1) și art. 67 din Codul muncii în caz de încetare a contractului de muncă în temeiul art. 61 lit. c) din Codul muncii, republicat</i>	262
<i>Anexa nr. 19. Adresa AJOFM (...)/AMOFM București – Comunicare solicitare redistribuire salariat ce urmează a fi concediat ca urmare a constatării inaptitudinii fizice/psihice</i>	263
<i>Anexa nr. 20. Notificare de preaviz</i>	264
<i>Anexa nr. 21. Decizie de concediere în cazul inaptitudinii fizice și/sau psihice a salariatului</i>	266
<i>Anexa nr. 22. Ofertă loc de muncă întocmită de angajator în temeiul art. 64 alin. (1) și art. 67 din Codul muncii în caz de încetare a contractului de muncă în temeiul art. 61 lit. d) din Codul muncii, republicat</i>	268
<i>Anexa nr. 23. Adresa AJOFM (...)/AMOFM București – Comunicare solicitare redistribuire salariat ce urmează a fi concediat ca urmare a constatării necorespunderii profesionale</i>	269
<i>Anexa nr. 24. Notificare de preaviz</i>	270
<i>Anexa nr. 25. Decizie de concediere a salariatului care nu corespunde profesional</i>	272
<i>Anexa nr. 26. Notificare de preaviz</i>	274
<i>Anexa nr. 27. Decizie de concediere pentru motive ce nu țin de persoana salariatului – Concediere individuală</i>	276
<i>Anexa nr. 28. Notificare privind intenția de concediere colectivă</i>	278
<i>Anexa nr. 29. Notificare privind decizia de concediere colectivă</i>	280
<i>Anexa nr. 30. Decizie de concediere pentru motive ce nu țin de persoana salariatului – Concediere colectivă</i>	282
<i>Anexa nr. 31. Cerere privind contestarea modificării unilaterale a contractului individual de muncă</i>	285
<i>Anexa nr. 32. Cerere privind contestarea suspendării contractului individual de muncă</i>	286
<i>Anexa nr. 33. Contestății împotriva deciziilor de concediere pentru motive ce țin de persoana salariatului</i>	287

<i>Anexa nr. 34. Contestație împotriva deciziei de concediere pentru motive ce nu țin de persoana salariatului.....</i>	291
<i>Anexa nr. 35. Decizie de reintegrare .....</i>	293
Capitolul V. Nulitatea clauzelor contractului colectiv de muncă	294
Secțiunea 1. Sediul materiei	294
Secțiunea a 2-a. Istoricul reglementării negocierii colective. Caracteristicile negocierii colective.....	294
Secțiunea a 3-a. Definiție. Terminologie.....	297
Secțiunea a 4-a. Natura juridică a contractului colectiv de muncă.....	299
Secțiunea a 5-a. Trăsăturile juridice ale contractului colectiv de muncă.....	300
Secțiunea a 6-a. Regimul juridic al nulității contractului colectiv de muncă	302
Secțiunea a 7-a. Condiții procedurale și de formă privind constatarea nulității contractului colectiv de muncă.....	305
Secțiunea a 8-a. Comparație între nulitatea contractului individual de muncă și nulitatea contractului colectiv de muncă	306
Secțiunea a 9-a. Alte acorduri, convenții și înțelegeri în cadrul dialogului social (art. 153 din Legea dialogului social nr. 62/2011, republicată).....	308
Secțiunea a 10-a. Acordurile colective	310
§1. Reglementarea acordurilor colective.....	310
§2. Nulitatea acordurilor colective.....	310
Anexe	312
<i>Anexa Unică – Contract colectiv de muncă la nivel de unitate .....</i>	<i>312</i>
Capitolul VI. Alte cazuri de nulitate în raporturile de muncă	356
Anexe	362
<i>Anexa nr. 1. Regulament intern.....</i>	<i>362</i>
<i>Anexa nr. 2. Notă de evaluare și constatare a pagubei .....</i>	<i>394</i>
<i>Anexa nr. 3. Acțiune în răspundere patrimonială .....</i>	<i>396</i>
Capitolul VII. Jurisprudența în materia regimului juridic al nulității în raporturile de muncă	398
Secțiunea 1. Jurisprudența în materia nulității contractului individual de muncă.....	398
Secțiunea a 2-a. Jurisprudența în materia nulității deciziilor de modificare, suspendare, încetare de drept, a acordului părților, a demisiei și a notificării în perioada de probă	434
§1. Jurisprudența în materia nulității deciziei de modificare unilaterală a contractului individual de muncă.....	434
§2. Jurisprudența în materia nulității deciziei de suspendare a contractului individual de muncă.....	444
§3. Jurisprudența în materia nulității deciziei de încetare de drept a contractului individual de muncă.....	447
§4. Jurisprudența în materia nulității deciziei prin care se dispune încetarea prin acordul părților a contractului individual de muncă.....	455

Respect pentru oameni și cărți

§5. Jurisprudența în materia nulității actului unilateral al demisiei, precum și a deciziei prin care s-a dispus încetarea contractului individual de muncă prin demisie	458
§6. Jurisprudența în materia nulității notificării prin care se dispune încetarea contractului individual de muncă în perioada de probă.....	460
Secțiunea a 3-a. Jurisprudența în materia nulității deciziei de concediere	468
§1. Jurisprudența Comitetului European referitoare la interpretarea art. 24 din Carta Social Europeană (revizuită).....	468
§2. Concedierea pentru motive ce țin de persoana salariatului	475
2.1. Nulitatea deciziei de concediere disciplinară și a deciziei de sancționare disciplinară.....	475
2.2. Jurisprudența privitoare la nulitatea deciziilor dispuse în cazul celorlalte situații de concediere pentru motive ce țin de persoana salariatului	493
§3. Concedierea pentru motive ce nu țin de persoana salariatului	496
Secțiunea a 4-a. Jurisprudența în materia nulității contractului colectiv de muncă	510
Capitolul VIII. Concluzii și propuneri de lege ferenda.....	516
Bibliografie.....	529
Index alfabetic.....	541

Capitolul I Nulitatea – instituție juridică de drept civil. Considerații generale

Secțiunea 1. Nulitatea actului juridic civil în dreptul roman

Nulitatea actului juridic civil, instituție ce își găsește originile în dreptul roman, a generat de-a lungul timpului numeroase controverse în literatura juridică¹.

Astfel, nu putem face o analiză completă a regimului juridic al nulității în raporturile de muncă fie că vorbim de nulitatea ce intervine în cazul contractului individual sau colectiv de muncă, fie că vorbim de nulitatea actelor unilaterale emise de angajator, fără a face o succintă analiză a nulității ca instituție de drept civil de la origini, de la dreptul roman până în prezent, la reglementarea actuală a nulității în Codul civil.

În sistemul dreptului roman, fizionomia juridică a nulității era relativ simplă, întrucât un act nul era considerat inexistent. Astfel, *illo tempore*, nulitatea era guvernată de principiul *nulum est negotium, nihil actum est* sau *quod nullum est, nullum producit effectum*.

Ulterior, pe parcursul evoluției dreptului roman, au fost consacrate două tipuri de nulități, i.e. nulitatea civilă și nulitatea pretoriană. Nulitatea pretoriană se deosebea de cea civilă prin faptul că nu opera de plin drept, putând fi pronunțată numai de un magistrat, ca urmare a formulării unei acțiuni în justiție.

Pe cale de consecință, până la obținerea restituirii *in integrum*, actul era considerat a fi valabil, însă era amenințat de o posibilă anulare.

Drept consecință a aplicării principiului *restitutio in integrum*, actul era lipsit de efecte juridice, părțile fiind obligate la restituirea prestațiilor.

Prin urmare, în dreptul roman existau două categorii de nulități:

- *nulitatea civilă*, care își avea originea în lege;
- *nulitatea pretoriană*, care opera numai pe baza principiilor procedurale și, în unele cazuri, era pronunțată *contra legem*, deci chiar cu nerespectarea legii.

Astfel, în timp ce nulitatea civilă opera de plin drept nefiind necesar să fie pronunțată de magistrat, nulitatea pretoriană trebuia constatată și pronunțată de pretor ca urmare a introducerii unei acțiuni în justiție.

În dreptul modern, diferențele între nulitatea civilă și cea pretoriană nu mai subzistă, întrucât: (i) nu mai există un izvor de drept pretorian; (ii) nulitatea, poate interveni decât în cazurile expres reglementate de lege.

---

¹ V. Hanga, M. Jacota, *Drept privat roman*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1964, p. 263; S.G. Longinescu, *Elemente de drept roman*, vol. I, Tipografia Soc. Anonime Curierul Judiciar, București, 1927, p. 320; E. Molcuț, D. Oancea, *Drept roman*, Casa de Editură și Presa „Șansa” S.R.L., București, 1993, p. 171.

Secțiunea a 2-a. Concepția despre nulitatea actului juridic civil

§1. Nulitatea ca sancțiune a actului juridic civil

Dreptul civil, în ceea ce privește concepția despre nulitatea actului juridic civil a cunoscut o evoluție notabilă.

Așa cum am precizat, în dreptul roman se considera că actul juridic afectat de nulitate nu poate produce niciun efect juridic, conform principiului de drept roman: *quod nullum est, nullum producit effectum*.

Nulitatea – stare a actului juridic – era totală și iremediabilă. Nulitatea actului juridic civil era asemănată cu boala organismului uman, fiind considerată o stare a actului juridic.

Mult mai târziu, pornind de la concepția potrivit căreia nulitatea nu reprezintă altceva decât mijlocul juridic prin care este restabilită legalitatea încălcată cu ocazia încheierii actului juridic civil, a fost dezvoltată *teoria proporționalității efectelor nulității în raport cu scopul legii*, cu finalitatea acesteia, precizându-se necesitatea înlăturării numai a acelor efecte care contravin astfel scopului pentru care a fost edictată dispoziția legală încălcată, și pe cale de consecință se mențin celelalte efecte ale actului juridic civil. Această teorie, prezintă, de principiu, importanță și din punct de vedere al nulității în domeniul dreptului muncii, astfel, în raporturile juridice de muncă nulitatea intervine rar în ceea ce privește întregul act juridic de drept al muncii, contractul individual sau colectiv de muncă fiind afectat doar parțial de nulitate, impunându-se regula nulității parțiale. Cu toate acestea, există și situația nulităților care intervin în cazul actelor unilaterale emise de angajator sub forma deciziilor privind modificarea, suspendarea sau încetarea contractului individual de muncă, care de regulă sunt afectate de o nulitate totală care produce efecte în ceea ce privește întregul act juridic unilateral.

Potrivit acestei din urmă concepții, nulitatea este, de principiu, *parțială și remediabilă*. Totodată, teoria nulității remediabile prezintă o importanță deosebită și în raporturile de muncă, regula fiind a *remediabilității nulității în dreptul muncii*. Și în ceea ce privește această concepție a remediabilității nulității în dreptul muncii, aplicabilă actelor bilaterale, contractelor de muncă, întâlnim așa cum am precizat mai sus, situația particulară a actelor unilaterale emise de angajator – cum ar fi deciziile unilaterale, decizii de concediere – când nulitatea afectează, de regulă, în întregime actul juridic unilateral.

În literatura de specialitate civilă românească *noua abordare* a nulității a fost denumită „noua concepție a dreptului civil despre nulitatea actului juridic” pornindu-se de la argumente de text¹, de precedent judiciar și de drept comparat².

---

¹ Art. 1008 C.civ. din 1864: „Condiția imposibilă sau contrarie bunelor moravuri, sau prohibiută de lege, este nulă și desființează convenția ce depinde de dânsa” și art. 1 alin. (3) din Decretul nr. 167/1958 privind prescripția extintivă: „orice clauză care se abate de la reglementarea legală a prescripției este nulă”.

² O. Căpățână, *Tratat de drept civil, Vol. I. Partea generală*, Ed. Academiei, București, 1989, p. 214.

§2. Teoria actelor juridice civile inexistente

Potrivit adepților acestei teorii a actelor juridice inexistente, „actului juridic civil căruia îi lipsește unul dintre elementele esențiale pentru a fi valabil încheiat, precum consimțământul, obiectul sau cauza, este mai mult decât nul, este inexistent”¹. Teoria a fost elaborată inițial în materia căsătoriei și apoi extinsă la toate actele juridice².

Astfel, pornind de la aceasta teorie, în doctrină s-a statuat că pot fi identificate trei „grade” ale nulității: *inexistența*, *nulitatea absolută* sau *de plin drept* și *nulitatea relativă* sau *anulabilitatea*³.

Teoria actelor juridice inexistente nu a fost astfel acceptată în doctrina dreptului civil român, deoarece în primul rând nu își găsea suport în textele de lege, iar în al doilea rând s-a dovedit și inutilă din punct de vedere practic⁴.

Mai mult, în opinia autorului, denumirea însăși de act inexistent reprezintă o contradicție logică⁵. Pentru a putea vorbi de un act juridic civil, acesta trebuie să existe, existența sa fiind de natură să vatăme un drept, cel puțin prin aparența creată, caz în care nu poate fi vorba despre un act juridic *inexistent*, ci de un act juridic care deși există, este afectat de nulitate ca sancțiune care intervine în cazul nerespectării prevederilor imperative ale legii. Potrivit aceluiași autor, „dacă nu există nici măcar o aparență de act, nimeni nu poate fi vătămat și dreptul nu are a se preocupa de o atare situație”⁶.

Astfel, doctrina juridică civilă, cu excepția unui autor⁷ a criticat teoria actelor juridice inexistente, motiv pentru care redăm, în limbajul vremii, punctul de vedere al ilustrului civilist Matei B. Cantacuzino, potrivit căruia: „din acest punct de vedere al plenitudinii de satisfacțiune, pe care îngrădirea legală trebuie să o aibă odată ce ea a fost recunoscută cu privire la un anumit act de voință, nu există niciun interes doctrinar de a se face distincțiunea nebuloasă și insuficient definită între actele nule și actele așa zise neexistente (inexistente). Să i se dea numele de neexistență sau numele de nulitate, nimicirea este totdeauna deplină și are în toate cazurile aceeași energie desăvârșită – iar înțelesul distincțiunii, prin aceea că nimicirea, „*neantul*” actelor așa zis neexistente, ar exista independent de orice declarațiune judecătorească, e pur doctrinar și fără interes practic deoarece, „*neantul*” fiind pur juridic și cu privire la un act de voință care de fapt s-a produs, declarațiunea judecătorească va fi totdeauna necesară în caz de contestațiune, fie că „*neantul juridic*” va fi denumit neexistență, fie că va fi numit nulitate”⁸.

¹ M.M. Aubry et Rau, Cours de droit civil français, vol. I, 5ème édition, Imprimerie et librairie générale de jurisprudence Marchal et Billard, Paris, 1917, p. 180.

² D. Cosma, Teoria generală a actului juridic civil, Ed. Științifică, București, 1969, p. 300.

³ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, Tratat de drept civil român, vol. I, Ed. All, București, 1996, p. 114, pct. 210.

⁴ D. Cosma, op. cit., p. 300.

⁵ Ibidem.

⁶ D. Cosma, op. cit., p. 301.

⁷ D. Alexandresco, Principiile dreptului civil român, vol. III, Ed. Göbl, București, 1926, p. 80-83.

⁸ M.B. Cantacuzino, Curs de drept civil, ed. II-a revăzută și complectată, Ed. Ramuri, Craiova, 1921, p. 88.

Într-o opinie exprimată relativ recent în literatura de specialitate¹ s-a statuat că pe lângă nulitate, doctrina recunoaște și *sanctiunea inexistenței contractului*, pentru un element deosebit de esențial (art. 1179 C.civ.² enumeră condițiile esențiale pentru validitatea contractului, iar art. 1207 C.civ. se referă la faptul că eroarea la încheierea contractului este esențială în anumite cazuri). Autorul dă exemplul absenței totale a consimțământului, precum și cazul erorii obstacol. Considerăm alături de autorul acestei lucrări că această controversă doctrinară se referă la „*existența inexistenței*” ca sancțiune de drept civil, discutabil fiind faptul că susținătorii acestei teorii consideră că inexistența poate fi constatată chiar în absența unei hotărâri judecătorești.

În scopul tranșării doctrinei a acestei controversă, în finalul acestei secțiuni conchidem, alături de alți autori, că: „inexistența se înglobează în nulitatea absolută, mai mult noțiunea inexistenței este o complicație inutilă și illogică”³.

§3. Definiția nulității actului juridic civil

În Codul civil român din 1864 nu există o definiție legală a nulității civile. Mai mult, fără a exista o reglementare unitară a nulității, normele care alcătuiau această instituție a nulității actului juridic civil se regăseau răspândite în tot cuprinsul Codului civil român din 1864, precum și în întreaga legislație civilă. Așa fiind, doctrinei juridice i-a revenit rolul elaborării unei definiții în privința acestei instituții de drept.

Astfel, atât în ceea ce privește definiția nulității cât și privitor la reglementarea legală a instituției nulității în dreptul civil avem două direcții, cea din Codul civil din 1864 care nu conținea o definiție legală a nulității și avea reglementări dispersate în cuprinsul său, pe când noua direcție conferită de Codul civil o reprezintă, *de lege lata*, reglementarea în mod unitar a nulității în Cartea a V-a – Despre obligații, Titlul II. Izvoarele obligațiilor – Capitolul I, Contractul. Secțiunea a 4-a. Nulitatea contractului (art. 1246-1265).

În literatura juridică, nulitatea actului juridic civil a fost definită ca reprezentând: „*ineficacitatea unui act juridic, adică nevaliditatea sa*”, considerând, totodată, că „*un act juridic este nul, atunci când există în mod material, însă nu produce efecte juridice, fiindcă legea nu-i recunoaște validitatea*”⁴.

În același sens s-a arătat că: „sancțiunea este mijlocul prescris de lege pentru a nu permite ca voința individuală să treacă peste îngrădirile ce-i sunt impuse prin normele dreptului pozitiv”⁵.

¹ I. Turcu, Noul cod civil republicat. Legea nr. 287/2009. Cartea a V-a. Despre obligații. Art. 1164-1649. Comentarii și explicații, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 305.

² Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată (M.Of. nr. 505 din 15 iulie 2011).

³ Ch. Larroumet, *Traité de droit civil, Les Obligations. Le Contrat*, Tome III, ed. 6e, Ed. Economica, 2007, p. 542.

⁴ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, op. cit., p. 113, pct. 208 (reeditat).

⁵ M.B. Cantacuzino, op. cit., p. 87.

Într-o altă opinie, „nulitatea este sancțiunea îndreptată împotriva acelor efecte ale actului juridic care contravin scopului urmărit prin stabilirea, de către legiuitor sau de către părți”¹, a condițiilor privind validitatea actului juridic².

În sfârșit, definiția doctrinară la care subscriem stabilește că: „nulitatea este sancțiunea de drept civil care lipsește actul juridic civil”³ „de efectele contrarii normelor juridice edictate pentru încheierea sa valabilă”⁴.

Din analiza acestei definiții putem desprinde următoarele **trăsături caracteristice** ale nulității actului juridic, și anume:

- sancțiune civilă ce aparține dreptului civil;
- nulitatea privește numai acte juridice civile, nu și faptele juridice civile *stricto sensu*;
- nulitatea lasă actul juridic civil fără efectele care contravin normelor juridice civile impuse de lege în vederea încheierii valabile a actului, astfel aceasta nu privește actul juridic în totalitate;
- actul juridic civil este afectat numai în ceea ce privește efectele sale care sunt contrare scopului vizat de dispoziția legală, care astfel a fost încălcată;
- momentul la care se verifică conformitatea actului juridic civil cu dispoziția legală edictată în acest scop este momentul încheierii actului juridic civil.

În acest cadru conceptual, este de menționat că, urmare a enunțurilor doctrinare privind definirea nulității, legiuitorul, în cuprinsul Codului civil în vigoare, a elaborat o definiție a nulității după cum urmează: „Orice contract încheiat cu încălcarea condițiilor cerute de lege pentru încheierea sa valabilă este supus nulității, dacă prin lege nu se prevede o altă sancțiune”⁵.

§4. Funcțiile nulității actului juridic civil

Nulitatea actului juridic civil este o instituție juridică care îndeplinește atât un **rol preventiv** cât și un **rol sancționator** și nu în ultimul rând, asigură constituirea unui **mijloc de garantare a respectării principiului legalității**.

¹ D. Cosma, op. cit., p. 293.

² Potrivit art. 948 C.civ. din 1864: „Condițiile esențiale pentru validitatea unei convenții sunt: 1. capacitatea de a contracta; 2. consimțământul valabil al părții ce se obligă; 3. un obiect determinat; 4. o cauză licită”.

Codul civil reglementează în art. 1179:

(1) Condițiile esențiale pentru validitatea unui contract sunt: 1. Capacitatea de a contracta; 2. Consimțământul valabil al părților; 3. Un obiect determinat, posibil și licit; 4. O cauză valabilă a obligațiilor.

(2) În măsura în care legea prevede o anumită formă a contractului, aceasta trebuie respectată, sub sancțiunea prevăzută de dispozițiile legale aplicabile.

³ Gh. Beleiu, Drept civil român. Introducere în studiul dreptului civil. Subiectele dreptului civil, Casa de editură și presă „Șansa”, București, 1992, p. 114: „Actul juridic civil reprezintă manifestarea de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice, respectiv, de a naște, modifica ori stinge un raport juridic civil concret”.

⁴ Idem, p. 173.

⁵ Art. 1246 alin. (1) C.civ.